

ОБЩЕСТВЕНАТА И ПАРТИЙНА ДЕЙНОСТ НА СМИРНЕНСКИ

Веска Иванова

Христо Смирненски живя и твори в бурна и величава епоха, наситена с революционна динамика и масов героизъм, с предчувствие за надигащата се революция. Това са героичните и преломни следвоенни години, години на мощен революционен подем, на небивал устрем на пролетариата за извоюване свободен и щастлив живот, години, озарени от най-голямото събитие в историята на човечеството — Октомврийската революция. Цялата епоха е наситена с героичен пламък, с митинги и демонстрации, с масови възбуждания, с открита и решителна борба срещу потисничеството и експлоатацията. Авторитетът и влиянието на Българската комунистическа партия през този период непрестанно растат, тя бързо се масовизира и разраства, утвърждава се като ръководен фактор в обществено-политическия живот на страната.

Христо Смирненски отрази във високохудожествени произведения героичните събития на своето време, изпълнено с политическо напрежение и революционен размах. Той даде вдъхновен поетичен израз на революционната усретеност на масите, защото самият той е тясно, неразривно свързан с борбите на революционния пролетариат, защото е служил всеотдайно и неотстъпно на партията, на работническата класа, на народа. Поетичното дело на Смирненски се слива с неговия живот, с беззаветната му преданост и всеотдайност към движението. Партията, нейните борби и идеи са не само основна тема на творчеството му, това е и съдържанието на неговия живот.

Син на бедно работническо семейство, видял опожаряването на родния си град, изпитал ужасите на войната и нерадостния живот на бежанците, опознал нищетата и мизерията на крайните столични квартали, той отрано заживява с болките, борбите и мечтите на трудовия народ.

Смирненски живее в Ючбунар, един от най-революционните и борчески столични квартали, където се чувства най-силно революционният кипнеж, където най-буино пламти огънят на борбата. Той намира своето място сред ентузиазирания ючбунарски комсомолци, които развиват широка просветна и пропагандна дейност. Ючбунарският клуб е неговото любимо място. Тук слуша интересни беседи и доклади, участва в кръжоци и конференции, в спорове и дискусии, тържества и вечеринки. В тази среда израства поетът, оформя своя идейно-политически мироглед, определя своя път на творец и революционер. Прекрасен образец за младия поет са забележителните комсомолски и партийни дейци, като секретаря на ючбунарската партийна секция Вълчо Иванов, Димитър Константинов, Тодор Димитров, Божидар Минчев и др. Партийната среда, дружбата му с предани и самоотвержени комсомолци оказва влияние за бързото му и правилно ориентиране, за политическото му съзряване.

Още от най-ранните години на своята младост, още преди да е станал член на Комсомола, младият поет свързва своя живот с борбите на пролетариата. Първото му участие в политическа акция е през ноември 1918 г. в големия митинг, свикан от БРСДП (тесни социалисти), на който се е искала политическа амнистия за осъдените войници и офицери, за всички участници във войнишките бунтове.

1919 г. Страната е залята от протестни акции, грандиозни демонстрации, стачки, митинги. И навсякъде, във всички манифестации, във всички масови демонстрации младият поет крачи в стегнатите редици на ючбунарските комсомолци. През февруари той участва в масовата демонстрация за освобождението на Георги Димитров, арестуван след митинга на миньорите в Перник. Поетът е сред стотиците работници, които посрещат Димитров на гарата и с революционни песни и искания за незабавното му освобождение минават по централните столични улици. Под натиска на революционните маси Георги Димитров е освободен. Демонстрацията завършва с митинг в Народния дом, на който говори любимият вожд и учител.

На тържествения първомайски митинг Смирненски слуша пламенните слова на Димитров и Коларов, а на първомайската манифестация е в челните редици на манифестантите.

По-късно участва в протестната манифестация и митинг, организирани от БКП против политиката на буржоазното правителство, в масовата демонстрация против сключването на договора в Ньой, присъства на траурното утро, уредено в памет на Георги Кирков, на събранието по случай втората годишнина на Октомврийската революция. Особено незаличимо впечатление оставя в него голямата акция на бездомниците. Министърът на вътрешните работи Кръстьо Пастухов изпраща полиция и пожарна команда, за да разрушат мизерните бараки на бездомниците, построени за една нощ. Полицията стреля срещу софийските работници, излезли на протестна демонстрация, и убива трима работници. На другия ден той е сред стотиците участници при погребението, което се превръща в мощна демонстрация, ръководена от членовете на ЦК на партията и лично от Георги Димитров. Полицията се опитва да разпръсне демонстрантите, които влизат в ръкопашен бой с нея и отбиват нападенията ѝ.

През същата 1919 г. Смирненски участва в демонстрациите в подкрепа на железничарската стачка.

„Христо притежаваше неустрашима смелост — пише неговият приятел Б. Понев. — В кипежа на революционните борби не щадеше никога своя живот и своето здраве... на една демонстрация през време на транспортната стачка... ни притисна конна полиция, тъпчейки и удряйки със саби и бичове. В един момент, когато конен стражар, предпазвайки се наведен над коня, удряше другарите с гуген бич, Христо като пантера се хвърли върху него, блъсна го от седлото и го обърна, увиснал на стремената.“¹

Участието на младия поет във всички комсомолски и партийни прояви е... за него първата революционна школа, първата революционна закалка. Неговият ярък талант и необикновена дарба можаха да се развият в пълния си блясък и сила благодарение на героичната революционна епоха, на партийната и комсомолската среда, на непосредственото му участие в революционния живот на страната. Творбите му от този период свидетелствуват за идейното му избистряне, за бързото му класово съзряване.

През пролетта на 1920 г. Смирненски е приет в ючбунарската комсомолска секция. През цялата 1920 г. обществените и партийни прояви на

¹ Б. Понев, Неразделен другар. сб. Спомени за Хр. Смирненски, стр. 88.

поета са все така многобройни и разнообразни. Той взема най-активно участие в предизборната кампания при изборите за народни представители, присъства на събранието, организирано от БКП в Работническия дом, където слуша речите на Васил Коларов и Георги Димитров, на траурното събрание в ючбунарския клуб по случай годишнината от убиването на работниците при бездомническата акция, на публичното събрание по случай годишнината от смъртта на Георги Кирков.

В изборите за общински и окръжни съветници, които се провеждат в началото на октомври, Смирненски отново се включва с цялата си енергия и ентузиазъм в предизборната агитация. По време на всички избори извършва огромна масовоагитационна, организаторска и пропагандаорска дейност. В деня на изборите обикаля от урна на урна, насърчава трудещите се, укрепва тяхната вяра в победата, разобличава политическите врагове, агентите и провокаторите, а понякога се връща у дома си и със следи от бой. Смирненски взема присърце всички партийни поръчения, всеотдайно изпълнява всички задачи, които му се възлагат.

В началото на март 1921 г. с бурни ръкопляскания и овации Смирненски е приет за член на Комунистическата партия в ючбунарската секция по предложение на партийната ядка при Комсомола. Той е един от най-преданите, всеотдайни и дисциплинирани членове на партията, готов на всяка саможертва и героизъм. Партията възпита поета в дух на безпределна обич към трудовия народ, вдъхнови го за героични дела и постижения. От нея той черпи своята вяра и мъжество, идеен пламък и поетична сила. Той гори, той живее с нейните борби и стремежи, които възприе като своя лична съдба. Това е основната предпоставка, за да създаде ярки и безсмъртни произведения, които и днес звучат мощно и убедително, заразяват с действия си пролетарски патриотизъм и интернационализъм, произведения с които издигна българската поезия на нов етап в нейното развитие.

С най-голямо желание пролетарският поет се включва в шурмовите бригади от организирани комсомолски или партийни групи, които обикалят квартала, разпространяват вестници и бюлетини, агитират. Смирненски е душата на тези бригади. И тук се проявява неговото изключително чувство за хумор, умението да наблюдава, да долавя същественото. С оръжието на хумора и сарказма той оборва политическите си противници, с внимание и сърдечност печели привърженици за партията. Той е такъв остроумен и духовит агитатор, че дори младежите, които го придружават, понякога се захласват в думите му и забравят своите задачи. Непосредственият контакт с народните маси е главният източник за поета на идеи, теми, образи, хрумвания. Жизнените явления и факти се превръщат в прекрасни стихове, в незабравими образи. Неговият живот е едно хармонично съчетание, сливане на обществена и литературна дейност, на борба и поезия.

В началото на 1921 г. Смирненски присъства на голямото публично събрание, където слуша Христо Кабакчиев, който разяснява целите на IV конгрес на Комунистическия интернационал и изнася информация за положението в Русия; след това е на публичното събрание на софийската партийна организация, на което говорят В. Коларов и А. Иванов на тема „За болшевизма. Против империализма и капитализма“. На тържественото първомайско събрание в ючбунарския клуб слуша Койка Тинева, а в първомайската манифестация е в първите редици заедно с Христо Ясенов, Александър Жендов и Порфири Велков.

След провокационното нападение на партийния клуб на ул. „Кирил и Методий“ и опожаряването на Народния дом от фашистки банди партията взема мерки да бъдат охранявани партийните клубове и печатници. По цели

нощи пролетарският поет дежури и охранява с пушка в ръка партийната печатница. Той не иска да бъде освободен от нощни дежурства дори когато е болен. Секретарят на ючбунарската партийна група Вълчо Иванов предлага на отговорника на десетката да освобождава поета от нощна охрана поради това, че е с разклатено здраве. Смирненски иска обяснение от десетника защо не го включва в дежурствата и заявява, че желае да изпълнява партийните си задължения без привилегии. За него партийните задачи са вътрешна организационна необходимост, а не наложен дълг. Дори когато след тежко боледуване е изпратен на почивка и на по-лека работа в дъскорезницата на кооперация „Освобождение“ в с. Радуил, Смирненски проявява своя организаторски талант, умението да се сближава с хората. В с. Радуил той организира просветен кръжок с интересни беседи, а в с. Марица пред кръжок от работници-дъскорезачи изнася лекции, чете „Работнически вестник“, разяснява прочетеното, отговаря на въпроси, които интересуват младежите. Много по-късно неговият брат Т. Измирлиев посещава с. Радуил и пише: „Чудни спомени и рядка обич е оставил той тук.“

През есента на 1921 г. партията създава бойни групи, които да бъдат готови за сражение, тъй като буржоазните партии замислят преврат срещу земеделското правителство. Смирненски твърде много се интересува от въпросите за въоръжението на комунистите, за тяхната военна подготовка. Едно от любимите му занимания е да обучава младежите да боравят с оръжие. Добре запознат с военните въпроси, той става военен инструктор и с голямо старание води обучението на младежите, разяснява им как трябва да действуват при различни случаи на нападение. Командир на бойната група е Владо Тричков, а Смирненски негов пръв помощник. Той е редовен сътрудник на „Народна армия“, военен орган на партията, създаден за разпространение на комунистическите идеи сред военните. Редактор на вестника е Коста Янков, който е ръководител на военния център при ЦК на БКП. Коста Янков често възлага на поета военни поръчки — той пренася патрони и експлозиви, изпълнява секретни конспиративни задачи.

Смирненски е член на градската културно-просветна комисия при Комсомола, която ръководи просветната дейност на секциите на младежките дружества. Една от първите прояви на комисията за културна дейност при Комсомола е художественото утро, посветено на годишнината от убийството на Карл Либкнехт и Роза Люксембург.¹ Специално за това утро Смирненски и Кюлявков написват едноактна пиеса „Либкнехт пред съда“, представена с голям успех. Смирненски участва при изготвянето и оформянето на програмите и на много комсомолски утра и вечеринки, при поставянето на пиеси и хорови декламации. На тези вечеринки почти винаги се рецитират още в ръкопис стихотворенията на поета. Неговите възнуващи революционни стихове се посрещат с жив и нестихващ интерес, завладяват сърцата, намират обич и признание. Още приживе Смирненски става знаме за трудовия народ и особено за пролетарската младеж. Неговото смело и бунтовно слово вдъхновява и окриля, възпламенява сърцата за борба.

Смирненски участва във всички културни инициативи на хор „Георги Кирков“. Той е един от най-дейните участници в декламаторския курс, организиран от партията в ючбунарския клуб; присъства на всички заседания, внимателно слуша анализите на стихотворенията, участва в обсъжданията. В декламаторския курс много често се четат и разучават и негови стихотворения.

¹ Вж. А. Георгиев, Паметни години С., 1965, стр. 145.

В юмбунарската секция поетът отговаря и за агитационно-пропагандната работа. Едновременно той е избран и за библиотекар в клуба. Смирненски работи неуморно, напрегнато, той не знае отдых. Литературната му дейност не може да му осигури материална обезпеченост и е принуден постоянно да изпълнява редица други служби — писар, ревизор, после репортьор, касиер и др. Едновременно с това редактира няколко списания, пише вдъхновени стихове и разкази и винаги намира време и за партийните си задължения. След като цяла нощ е дежурил, на другия ден лепи афиши, разпръсва позиви, разпространява „Работнически вестник“, посещава партийни събрания и заседания. Ежедневното му участие в партийните акции не само не спъва писателската му дейност, а стимулира, укрепва творческите му възможности. Най-хубавите му стихотворения са написани по повод на конкретни събития от героичната борба на пролетариата. Той отрази хрониката на събитията на героичните си дни, но зад календарните дати видя дълбоките жизнени явления, революционните промени в живота, изстраването на новия човек. Вдъхновява се от събития, в които самият той взема участие. Неговото сърце тупти с пулса на героични битки на хилядите безименни души, на революционните тълпи, частица от които е самият той:

А ний сме океан от огнени вълни,
величествен керван към светли висоти.
Чрез нашите сърца вселената тупти,
живота се крепи на раменете ни. . .

С чувство на радост и възторг той възпя величествения пристъп на революционните маси, подвига „безумно велик“ на тълпите:

В тълпите е скрита душата велика —
душата на новия свят.
И в шумния каменен град,
когато борбата на пристъп ги вика —
тълпите заливат гърмящи площади,
тълпите люлеят грамадните сгради
и блика душата във порив крилат —
душата на новия свят.

Героичните революционни битки са в центъра на неговото творчество. Борбите на пролетариата в Рим, Берлин, Париж са за него също източник на вдъхновение. Той откликва на подвига на много борци на международния пролетариат. С трепет и особено жив интерес следи събитията в съветската страна, радва се на нейните успехи, приветствува победите ѝ. Във всички стихотворения, посветени на Октомврийската революция, прелива всеотдайна обич и признателност, любов и преклонение към извоювалия свободата си руски народ. Той създаде ненадминати по своята художественост песни, вдъхновено отражение и прослава на епохалното дело на Октомври. С болшевишка партийност Смирненски воюва за делото на социалистическата революция, откликва на всички събития, които засягат младата съветска република. С мъка и дълбоко съчувствие пише за трудностите, които изживява съветската страна през тежките години на интервенцията и глада. Когато през лятото на 1921 г. сушата изгаря цялата реколта в Поволжието и хиляди руски хора са обречени на гладна смърт, Смирненски написва вълнуващи творби: „Глад“ „В Поволжието“, „Поема за руското дете“. Но пролетарският поет участва в акцията на международния пролетариат за събиране помощи за подпомагане гладуващите не само със своето перо, той е един от най-активните участници в шурмовите бригади за събиране помощи. Неговата сестра, която е била в една бригада с него, разказва за умението му да предразположи хората, да ги проагитира. И те отделят от оскъдните си средства за закупуване жито

за гладуващите в Русия. Той е от тези комунисти, които се записват да поемат издръжката на едно руско дете.

На другата година Смирненски активно участва в акцията за изгонване на руските контрареволуционери — врангеловисти — настанени у нас. Партийната преса публикува редица документи, които разкриват участието на белогвардейските щабове на Врангел в замисления от буржоазните партии преврат срещу земеделското правителство. Смирненски присъства на събраниято, на което се подкрепя желанието на руски офицери и войници да се завърнат в родината си. Наскоро след това е на всеобщия митинг против настаняването на Врангеловите войски в България, на който комунистическите оратори говорят от седем трибуни.

На първмайското събрание поетът слуша речите на Васил Коларов, Васил Мулетаров, а на манифестацията отново е в челната колона.

В началото на юни 1922 г. се открива Четвъртият редовен конгрес на БКП и Четвъртият конгрес на Комсомола. Смирненски присъства като гост на конгреса на партията. Специално за конгреса той написва пиесата „Стачка“, изнесена на младежка вечеринка от хор „Георги Кирков“, посрещната с бурни и възторжени аплодисменти. На конгреса Смирненски посвещава стихотворението „Огнен път“, в което изтъква голямата роля на Комунистическата партия като ръководител и организатор на освободителните борби на пролетариата, като активен двигател на историята.

Не съмнение блика над знойни копнежи!
Тъй е нужно — ще бъде така!
С петолъчни звезди днес велик път бележи
исполинска желязна ръка.

А на Четвъртият конгрес на Комсомола Смирненски посвещава стихотворението „Към висини“. Под заглавието е написано: „Конгресен привет на другарите младежи.“

Смирненски създаде боева, актуална, политически устремена поезия, която служи конкретно на освободителната борба на пролетариата. Поезия на големите идеи, на светлите пориви, наситена с пламенния дух на героичната епоха. Той отрази във високохудожествени произведения революционната устременост на масите, правдата на борещия се народ, мечтата му за „светлина, красота, висини“. Пламенните му стихове са наситени с дълбок борчески оптимизъм, със светла вяра в силите на революционния пролетариат. Между неговата поезия и дела съществува дълбоко единство, неразривна връзка. Всичко, за което той пише, е преживяно от самия него, изстрадано, дълбоко почувствано. Той е не само наблюдател, а предан и дисциплиниран борец, който служи всеотдайно и неотстъпно на великото дело на пролетарската класа. За него животът е немислим без всекидневното му участие в партийните акции и прояви, в борбите на народа. Той споделя живота на революционните маси, на юбунарските борци.

Когато в една дъждовна нощ Владайската река залива кварталите Копчовица и Ючбунар, Смирненски незабавно се включва в организирания червени спасителни команди. Неговите другари разказват как той пръв се хвърля във водата и увлича всички с примера си, влиза в наводнените къщи и с риск за живота си до късно през нощта спасява жени, деца.

„Когато всички бяхме уморени към полунощ, Христо продължаваше да тича по прозорците на зелените къщи, да проверява, да търси неспасени деца. Когато нашата група вече решаваше да се прибере, Христо неочаквано влезе в един дълбок залян двор на ул. „Перник“. Дворът беше под нивото на улицата и представляваше вече дълбоко блато. Христо нагази във водата

почти до кръст и с мъка стигна до вратите на къщата. Той викаше нещо, но гласът му се губеше в шума на шуртящата вода. Някои от нас тръгнаха след него. Мина малко време и Христо се показа прегърнал две малки момиченца, които с изплашени полусънни лица се притискаха успокоени към раменете му.¹

През лятото на 1922 г. стачкуват тютюноработниците в цялата страна. Особено продължителна е стачката на работниците от фабрика „Арав“. Смирненски присъствува на всички стачни събрания, дълбоко развълнуван слуша докладите на стачния комитет за хода на борбата, изказванията на стачниците, подкрепя героичната им борба. Малко по-късно поетът участва в окръжния събор на партията, на който от пет трибуни говорят Г. Димитров, В. Коларов, Темелко Ненков, Борис Хаджисотиров. Съборът се предшества от грандиозна демонстрация. Смирненски е в предните редици на демонстрантите заедно с Николай Хрелков и Христо Ясенов. Чуват се изстрели. Конна полиция напада демонстрантите. Редиците се отдръпват. В този момент изтичва Смирненски и подканя да образуват жива стена. Живата стена на демонстрантите с гърдите си посреща конната полиция, която е принудена да отстъпи.

Жизнерадостен и неуморим, скромен и изпълнителен, начело на всички партийни и комсомолски прояви, участник в борбите и възторзите на ючбунарския пролетариат — така са го запомнили неговите другари.

Смирненски израства от редовете на революционния пролетариат — истински патриот и интернационалист, предан до смърт борец-революционер, отдал живота и поетичното си дело на народа, на работническата класа. Той не загива на барикадата, както мечтаеше, но неговият живот, чист и целеустремен, е образец на предано и всеотдайно служене на великото дело на пролетариата.

¹ В. Топенчаров, Срещи със Смирненски, сб. Спомени за Смирненски, стр. 270.